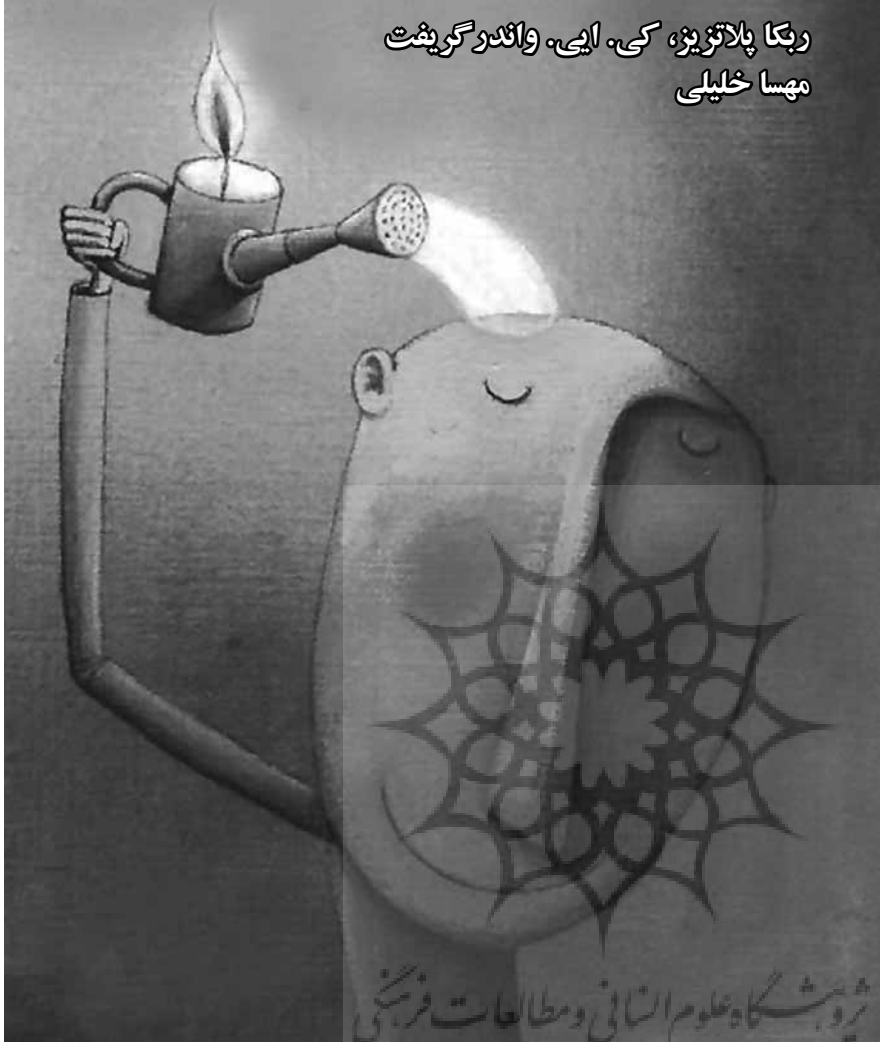

تحلیل تفسیری دیداری

ریکا پلاتزیز، کی. ای. واندراگريشت
مهسا خلیلی

تحلیل تفسیری دیداری، ابزاری است که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا درباره چگونگی معناسازی یک تصویر خاص از یک کتاب معین، بررسی دقیق و عمیقی انجام دهند. معنایی که تصویر می‌آفریند، داستان را تقویت می‌کند و آن را گسترش می‌بخشد. شکل بخشیدن به یکی از این تحلیل‌ها در دنیای مجازی اینترنت، چالشی است که هم ابعاد تکنیکی را دربرمی‌گیرد، هم پاسخی خلاق به شمار می‌آید و هم به چگونگی برخورد با محتوا می‌پردازد. این مقاله، تنها به محتوا می‌پردازد و راهنمایی‌های تکنیکی، در مقاله‌های دیگر در اختیار [خوانندگان] قرار خواهد گرفت.

واژه «تفسیری»، به ویژه از این لحاظ مهم است که وقتی شما به تحلیل تفسیری دیداری خود شکل می‌بخشید، در ذهن‌تان باقی می‌ماند. اگر با این موضوع موافق باشیم که معنا، در نتیجه تعامل میان خواننده منفرد و متن در لحظه خاص زمانی شکل می‌گیرد و اگر این نکته را قبول داشته باشیم که خواننده از این تعامل، هم معنا برداشت می‌کند و هم به آن معنا می‌بخشد، به این نتیجه دست خواهیم یافت که هر متن یا هر تصویر، دارای تفاسیر ممکن بسیاری خواهد بود. آن چه شما می‌توانید برای دانش‌آموزان فراهم سازید، دست یافتن به برخی از این امکانات بسیار است، هدف شما این نیست که تفسیر «درست و دقیق» را در اختیار آنان قرار دهید. با راهنمایی دیگران برای دیدن آن چه ما مشاهده می‌کنیم، امکانات و شیوه‌های تازه بررسی و مشاهده (شیوه‌های دریافت اطلاعات) را نه درباره یک تصویر، بلکه درباره دنیای پیرامون آن‌ها، در اختیارشان قرار می‌دهیم.

**اگر با این موضوع
موافق باشیم که معنا،
در نتیجه تعامل
میان خواننده منفرد
و متن در لحظه خاص
زمانی شکل می‌گیرد
و اگر این نکته را
قبول داشته باشیم که
خواننده از این تعامل،
هم معنا برداشت
می‌کند و هم به آن
معنا می‌بخشد،
به این نتیجه دست
خواهیم یافت که
هر متن یا هر تصویر،
دارای تفاسیر ممکن
بسیاری خواهد بود.**

همان‌گونه که کتابی که شما به تحلیل آن می‌پردازید، محصولی منحصر به فرد از همکاری [میان عوامل گوناگون] است، تحلیل تفسیری دیداری شما نیز منحصر به فرد است. فرد یا گروه دیگر می‌تواند تفسیری بسیار متفاوت از همان کتاب ارائه دهد. اگرچه برخی ویژگی‌ها در همه تحلیل‌ها مشترک است، هریک از تحلیل‌ها بیان‌گر دیدگاه‌ها و ارزش‌های فردی تحلیل‌گر هستند. بنابراین، در حالی که از الگو قرار دادن تحلیل‌های خود در مورد نمونه‌هایی که پیش روی شما قرار می‌گیرند، استقبال می‌کنید، اما تنها از آن‌ها تا جایی بهره‌گیری که در کار شما سودمندند. اگر ایده یا راهکاری دارید که اهداف شما را برآورده می‌سازد، حتماً از آن بهره‌گیری کنید.

برای آغاز کار، کتابی را که نسبت به آن احساسی قوی دارید، برگزینید. البته نباید فقط به کتاب علاقه‌مند باشید، بلکه این کتاب باید از کیفیت بالایی نیز برخوردار باشد. به عبارت دیگر، شما می‌خواهید اطمینان یابید که این کتاب، ارزش ساعت‌ها توجه و کاری را که شما وقف آن می‌کنید، دارد یا نه؟ اگر تحلیل تفسیری دیداری شما، هم مثبت و هم سازنده باشد، احتمالاً ناشران، نویسندگان و تصویرگران هم از آن استقبال می‌کنند. چرا که این افراد، معمولاً از این که شما اثر آنان را شایسته توجه پژوهشی بدانید، خوشنود خواهند شد. از سوی دیگر، دیدگاه‌های خود را با دیگر متخصصانی که به تدریس این اثر می‌پردازند و آن را در اختیار کودکان قرار می‌دهند، در میان می‌گذارید و از دیدگاه‌های آنان نیز بهره‌مند می‌شوید.

پس از انتخاب کتاب، باید تصویری را برگزینید که تحلیل تفسیری دیداری خود را بر پایه آن بنا نهید. شاید متوجه شوید که یک تصویر [بیش از دیگر تصاویر کتاب] توجه شما را به خود جلب می‌کند یا شاید مجبور باشید وقت زیادی برای انتخاب از میان چندین امکان صرف کنید. در این مرحله، شما برای شناخت برخی از درون‌مایه‌های مهم کتاب، تکنیک‌های هنری، عناصر و نمادها و... تلاش می‌کنید. تحلیل خود را با بررسی دقیق آن چه نویسنده و تصویرگر در تلاش بیان آن بوده‌اند و نیز چگونگی همکاری آن‌ها با یکدیگر، برای تبدیل کتاب به یک کل زیبایی‌شناختی، آغاز کنید. شاید پرداختن به این پرسش‌ها یاری‌گر شما باشد: آیا هدف اولیه نویسنده و تصویرگر میان یک داستان، ایجاد یک حالت روحی، بیان یک مفهوم، آموزش چگونگی تفکر به خواننده یا به تصویر کشیدن تجربه زندگی روزمره کودکان بوده است؟ تحلیل خود را با توجه به رنگ و خط، جایگاه شخصیت‌های داستان در صفحه، آن چه متن مطرح می‌سازد، اما تصویر به آن نمی‌پردازد و برعکس آغاز کنید. به صفحه‌آرایی کتاب هم توجه کنید. به تصویری دقت کنید که با دیگر تصاویر متفاوتند یا تصاویری که در کنار هم معنا می‌یابند. به این موضوع بیندیشید که چه نکته‌ای در نخستین مرحله، موجب توجه شما به این کتاب شده است؟ پاسخ شما به این پرسش چیست؟ نویسنده و تصویرگر در این پاسخ چه نقشی دارند؟

پس از این که کتاب مورد نظر خود را شناختید، ببینید که از دید شما، چه نکاتی برای دانش‌آموزان‌تان، در درک شیوه عملکرد تصویر بسیار مهم است؟ چه نکات جالبی کشف کرده‌اید که مایلید با دانش‌آموزان در میان بگذارید؟ تصویری برگزینید که به شما اجازه می‌دهد به مسایل بسیاری در کتاب اشاره کنید. تصویری قوی برگزینید و به این موضوع بپردازید که چگونه نکاتی که شما کشف کرده‌اید، در قوی ساختن این تصویر مؤثرند. تذکر این نکته بد نیست که کار روی تصویری که در یک صفحه و نه دو صفحه قرار دارد، آسان‌تر است. بررسی تصویری که در دو صفحه گسترش یافته و در نظر نگرفتن نیمی از تصویر یا بخش‌هایی از آن، به هیچ عنوان قابل قبول نیست.

هنگامی که به یک تصویر پرداختید، نیازمندید تا پرسش اصلی خود را مشخص سازید. سپس باید به این پرسش پاسخ دهید. معمولاً سه تا پنج پاسخ، به کار شما و چرایی درستی این پاسخ‌ها، سازمان خواهد بخشید. اگر پرسش اصلی تقریباً کلی باشد، کارایی آن بیش‌تر خواهد بود؛ چرا که به شما اجازه می‌دهد تا دانش‌آموزان خود را وقتی مشغول مطالعه و بررسی کارتان هستند، با گستره‌ای از روش‌ها روبه‌رو سازید. پرسش‌های اصلی را در حوزه برخی از تحلیل‌های تفسیری دیداری که به تازگی تکمیل شده‌اند، در نظر بگیرید. شاید بتوانید یکی از راهکارهایی را که نویسندگان در سایت‌های‌شان عرضه کرده‌اند، برگزینید یا آن را با شرایط موجود تطبیق دهید. ناگفته نماند که هرچه راهکارتان ساده‌تر باشد، انگیزه شما بیشتر خواهد شد.

شکل بخشیدن به ساختار پرسش و پاسخ در تحلیل تفسیری دیداری، به صرف وقت و کار نیازمند است. شاید لازم باشد برخی از یافته‌های خود را که تمرکز قابل قبولی به کارتان نمی‌دهند، نادیده بگیرید. اگر خود را در میان شمار نه چندان گسترده مسایلی یافتید که مایلید به دانش‌آموزان نشان دهید، برخی از آن‌ها را در صفحات دیگر سایت بگذارید تا بعدها به آن‌ها بپردازید.

برای هر پاسخ صحیح به پرسش اصلی، دانش‌آموزان با صفحه‌ای ارتباط می‌یابند و این امر به آنان اطمینان

تحلیل خود را
با توجه به رنگ و خط،
جایگاه شخصیت‌های
داستان در صفحه،
آن چه متن مطرح
می‌سازد، اما تصویر
به آن نمی‌پردازد
و برعکس آغاز کنید.
به صفحه آرای کتاب
هم توجه کنید.
به تصاویری
دقت کنید که با دیگر
تصاویر متفاوتند
یا تصاویری که
در کنار هم
معنا می‌یابند.

می‌بخشد که یک امکان از امکانات متعدد را برگزیده‌اند. این امر همچنین، چرایی این مسئله را توصیف می‌کند، دانش‌آموزان به سرعت درخواست یافت که همه پاسخ‌ها صحیح هستند و این که تنها یک تفسیر صحیح از هیچ چیز وجود ندارد. همچنین، پی‌می‌برند که این تحلیل‌ها، در میان تفسیرهای اندیشمندان و ممکن بسیار جای دارند و تفسیرهای دقیق خود دانش‌آموزان نیز همچون دیگر تفسیرها ارزشمندند. این وظیفه شماسست که دلایل خود را برای نتیجه‌گیری توضیح دهید. شما این کار را با استفاده از واژه‌های خودتان انجام می‌دهید. همچنین، نمایش بخش کوچکی از تصویر که موجب جلب توجه دانش‌آموزان به جنبه‌ای از تصویر می‌شود که شما به بحث درباره آن می‌پردازید، یکی دیگر از راه‌های توضیح دلایل نتیجه‌گیری است.

در این مرحله، اگر در ابتدای یادگیری مسایل دیداری قرار داشته باشید، ترسیم نقشه یا جدول برای کمک به شما در تجسم ساختار تکوین / ایجاد تحلیل مؤثر است. شما ممکن است یک جدول بکشید و در صفحه‌ای که ایجاد می‌کنید یا به آن متصل می‌شوید، با فلش‌هایی که نشانگر پیوندهای گوناگون هستند، علامت‌گذاری می‌کنید. سپس شاید بخواهید پیوندهایی به دیگر صفحاتی که احساس می‌کنید درک دانش‌آموزان را از تصاویر تقویت و تعمیق می‌کنند و آن را گسترش می‌دهند، ایجاد کنید. برخی از این پیوندها ممکن است از صفحه اصلی شما باشند و برخی دیگر از صفحات بعدی شما می‌توانید صفحه خود را ایجاد کنید و صفحات تحلیل تفسیری دیداری را که دیگران ایجاد کرده‌اند و به بحث شما ارتباط دارند، به صورت پیوند در آن صفحه قرار دهید. همچنین، می‌توانید پیوندهایی دیگر، برای دستیابی به منابع اطلاعاتی در دنیای مجازی به وجود آورید. این پیوندها به دانش‌آموزان شما فرصت می‌دهند تا ضمن حرکت در مسیر علائق خودشان، در ساختار امکاناتی که شما برای آنان ایجاد کرده‌اید، خود به ساخت معنا بپردازند. در نظر گرفتن این نکته مهم است که ایجاد این پیوندها، شاید نیازمند انجام پژوهش‌های گسترده و تلاش بسیار برای یافتن اطلاعات دقیق و مناسب ساختن آن‌ها برای استفاده دانش‌آموزان باشد. به عنوان مثال، Eleanor دربرگیرنده مقایسه میان زندگی‌نامه خودنوشت الینور روزولت (Eleanor Roosevelt) و بحث‌هایی درباره نقش جنسیت در آن دوره از تاریخ ایالات متحده آمریکا است.

تعامل میان متن و تصویر، یکی از راه‌های اساسی است که کتاب‌های مصور با بهره‌گیری از آن، پاسخ خواننده را به کار می‌گیرند. اگر متن شما بخشی از صفحه اصلی نباشد که تصویر به آن مربوط می‌شود، ایجاد پیوندی به متن که همراه تصویر است، احتمالاً مهم خواهد بود. به این ترتیب، هنگامی که دانش‌آموزان صفحه اصلی را مشاهده می‌کنند، متن را نیز در اختیار دارند. شکستگی‌های خطوط و صفحه‌آرایی متن می‌توانند در تجربه ما از داستان دخیل باشند. بنابراین، به شیوه‌ای که مایلید متن خود را با آن شیوه ارائه کنید، دقت داشته باشید؛ شاید بخواهید از قلمی مشابه قلمی که در کتاب مورد استفاده قرار گرفته، بهره‌گیری کنید. شاید مایل باشید خطوط را به شکلی که در صفحه ظاهر شده‌اند، بشکنید. شاید شیوه ارائه متن به قدری منحصر به فرد و در درک داستان با اهمیت باشد که لازم باشد صفحه را اسکن کنید.

دیدگاه شما درباره کتاب و خود کتاب، کمک‌تان می‌کند تا پیوندهای مناسبی بسازید. به عنوان مثال، شاید به هنگام بحث درباره چگونگی بهره‌گیری تصویرگر از خطوط، ایجاد پیوندی به یک کتاب هنری مفید باشد که فرضیه‌هایی عمومی‌تر درباره بهره‌گیری هنرمندان از خط را دربرمی‌گیرد. در نظر گرفتن تصاویر اصلی که به عنوان منابعی اطلاعاتی برای ایجاد کتابی تصویری و زندگی‌نامه‌ای (همچون Eleanor) عمل می‌کنند، جالب است. یک کتاب بحث‌انگیز همچون Nappy Hair begs، به اطلاعات بیشتری درباره موضوع بحث و نیز مسایلی که موجب بحث می‌شوند، ارتباط می‌یابد. برای تفسیر دیداری Tortillas and Lullabies، فرآیندی مشترک که از سوی نویسنده / تصویرگر، در زمینه فعالیت‌های هنری زنان، به کار گرفته شده جالب است. بررسی‌های کتاب و اطلاعاتی درباره زندگی‌نامه نویسنده و تصویرگر و نیز نظریات نویسنده و تصویرگر درباره کار خودشان، اغلب روشن‌گر [بسیاری از مسایل] است.

گرچه فرآیند پدید آوردن تحلیل تفسیری دیداری، ممکن است در نگاه اول بسیار پیچیده به نظر آید، بدانید وقتی با این موضوع درگیر شدید، واقعاً برای شما سرگرم‌کننده خواهد بود. ممکن است به این نتیجه برسید که در نظر گرفتن پیوندهای اضافی، هنگامی که پاسخ‌های پرسش‌های خود را می‌یابید، دشوار خواهد بود. به شما قول می‌دهم که از این فرآیند، نکات بسیاری خواهید آموخت. از آن لذت ببرید!

منبع:

Scils, Rutgers, The state university of New Jersey

کتاب ماه کودک و نوجوان
خرداد، تیر و مرداد ۸۵

۲۰۰